

EUGENIUSZ KOŚMICKI

AKTUALNE PROBLEMY STRUKTURY I DZIAŁALNOŚCI BANKÓW W SZWECJI

W literaturze poświęca się na ogół dość dużo uwagi bankowości Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, RFN czy Francji. Przyczyną tego jest — być może — nawyk traktowania tych krajów jako reprezentantów systemu kapitalistycznego. Z tych też zatem prawdopodobnie powodów mało uwagi zwraca się na inne kraje np. Szwecję, mimo że jest ona obecnie najbogatszym krajem europejskim. Pozycję tę częściowo zawdzięcza również działalności sprawnego systemu bankowego pełniącego funkcję usługową dla pozostałej gospodarki¹.

Różne czynniki sprawiły, że systemy bankowe w poszczególnych krajach kapitalistycznych różnią się między sobą. We wszystkich jednak systemach bankowych występują trzy zasadnicze kategorie instytucji bankowych²:

- 1) bank centralny,
- 2) banki handlowe,
- 3) inne instytucje bankowe.

W Szwecji możemy również zaobserwować podobną strukturę. Przytoczony podział opiera się na kategoriach wysoce zagregowanych, stąd możliwość znalezienia instytucji podpadających pod którykolwiek z punktów sugerowałaby stałość struktury w tej dziedzinie szwedzkiej gospodarki, w rzeczywistości jednak tak nie jest. Zachodzą tu liczne zmiany, na zmianach tych chcemy skoncentrować naszą uwagę w niniejszym artykule.

¹ Nasuwa się tu zapewne wątpliwość, czy kraj najbogatszy może być krajem reprezentatywnym, przypomnijmy jednak, że szybki rozwój gospodarczy jest podstawą sądu, że to, co dziś typowe dla kraju najbardziej zaawansowanego, jutro może być zjawiskiem powszechnym. Podstawę taką zajmował między innymi Marks, gdy stwierdzał *de te fabula narratur*, co miało oznaczać, że wywody na temat kapitalizmu w Anglii odnoszą się do innych krajów, choć aktualne dla nich będą dopiero w przyszłości.

² Por. M. Kucharski, S. Raczkowski, J. Wierzbicki, *Pieniądz i kredyt w kapitalizmie*, Warszawa 1970, s. 299.

I. BANK CENTRALNY — SVERIGBS RIKSBANK

Naczelną pozycję w systemie bankowym zajmuje bank centralny. Jest on najważniejszym organem oddziaływania państwa kapitalistycznego na gospodarkę. Pełni on obok zadań emisyjnych również inne funkcje, z których dwie wydają się najistotniejsze: jest bankiem banków i bankiem państwa.

Sveriges Riksbank założony został w 1668 r. i jest najstarszym istniejącym bankiem centralnym na świecie. Od początku swego istnienia jest on instytucją państwową podporządkowaną częściowo parlamentowi, częściowo zaś rządowi, który wyznacza skład zarządzającego bankiem dyrektoriatu. Jako bank banków prowadzi on rachunki, na których utrzymują swoje rezerwy pieniężne banki pozostałe. Jednocześnie jest on dla nich instancją kredytową, gdyż wpływa na ogólne rozmiary ich działalności kredytowej oraz kontroluje proces tworzenia pieniądza bezgotówkowego.

Jako bank państwa natomiast prowadzi Sveriges Riksbank wszystkie rachunki rządowe i przeprowadza w jego imieniu wszystkie operacje w kraju i za granicą. Zarządza więc zapasami złota i dewiz, kontroluje przebieg zagranicznych operacji kredytowych, może również sam zaciągać i spłacać kredyty zagraniczne.

II. BANKI HANDLOWE

Głównym przedmiotem działalności banków handlowych jest zamiana gotówki na wkłady i wkładów na gotówkę, przelewanie wkładów z konta na konto i ich kreowanie na skutek udzielania kredytów w zamian za przyjęte aktywa niepieniężne (papiery wartościowe, weksle itd.).

W wyniku zmian ustawodawstwa bankowego w 1969 i 1970 r. kasy oszczędnościowe i rolnicze spółdzielnie kredytowe zostały uprawnione do działania w tych samych zakresach co banki handlowe. Można to interpretować jako przejaw zacierania się różnic w zakresie działalności różnych rodzajów banków.

Obecnie w Szwecji istnieje 14 banków handlowych, które posiadają około 1650 filii. Już od czasów ustawy bankowej z 1911 r. wymagano przy założeniu banku handlowego zezwolenia rządu. Ustawa ta nie miała jednak praktycznego znaczenia, ponieważ w okresie tym założono zaledwie dwa nowe banki handlowe. Twórcą ich było Zjednoczenie Rolniczych Spółdzielni Kredytowych i Zjednoczenie Kas Oszczędnościowych. Decydującym czynnikiem utrudniającym utworzenie banku handlowego jest konieczność dysponowania dużym zasobem kapitału. Trudną sprawą jest też naruszenie istniejących dotąd powiązań między bankami wcześniej założonymi, a resztą gospodarki.

Wśród czternastu banków handlowych decydującą rolę odgrywają

cztery największe/Przypadało na nie około 80% całego majątku banków handlowych, a od pozostałych różnią się one zarówno wielkością, jak i zakresem działalności. Trzy z nich (Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken i Sveriges Kreditbank) obejmują swoją działalnością prawie cały kraj. Natomiast czwarty największy bank handlowy (Götabanken) działa przede wszystkim w południowych i centralnych prowincjach kraju.

Obecna sytuacja jest oczywiście wynikiem procesów koncentracji. Największa z omawianych instytucji Skandinaviska Enskilda Banken (w skrócie SE-Banken) powstała na początku 1972 r. poprzez fuzję Stockholms Enskilda Banken i Skandinaviska Banken. Głównym akcjonariuszem jest tu grupa Wallenbergów, najbogatsza i najbardziej wpływowa rodzina w Szwecji. Jej udział w kapitale akcyjnym banku wynosi 7%. Götabanken powstał w sześć miesięcy później, w wyniku nabycia przez Göteborgs Bank największego banku prowincjonalnego Smålands Bank. Silne procesy koncentracji spowodowały sytuację polegającą na spadku znaczenia innych banków handlowych, osiem z nich to bowiem instytucje prowincjonalne i lokalne. Odrębne znaczenie mają dwa pozostałe, gdyż są bankami specjalnymi. Pierwszy z nich (Sparbankernas Bank) znajduje się w posiadaniu kas oszczędnościowych, natomiast drugi (Jordbrukets Bank) należy do rolniczych spółdzielni kredytowych. Wszystkie banki handlowe z wyjątkiem jednego, Sveriges Kreditbank, znajdują się w rękach prywatnych. Znaczenie każdej z czterech największych omówionych wyżej jednostek charakteryzuje poniższa tabela.

Tabela 1

Największe banki handlowe Szwecji
Stan na 31 XII 1972 r.

Banki	Rok założenia	Aktywa w mln dolarów	Liczba oddziałów
SE – Banken	1972	5 279	393
Svenska Handelsbanken	1871	4 352	513
Götabanken	1848	2 078	208
Sveriges Kreditbank	1916	1 929	141

Źródło: Nordfinanz-Bank: *The Scandinavian Market 1973 - 74: A business survey on the four Scandinavian countries*. Zürich 1973, s. 68.

Sytuacja zmieni się w dużym stopniu, gdy zrealizowana zostanie uchwała parlamentu z listopada 1973 r. dotycząca fuzji Sveriges Kreditbank i Postbank. W wyniku tego zostanie utworzony największy bank handlowy w Szwecji pod nazwą Post och Kreditbanken (PK — Banken); aktywa jego będą wynosić około 5 520 mln dolarów. Do tej pory Postbank prowadził działalność przede wszystkim na dwu płaszczyznach, 1) „Pocz-

towy bank oszczędności" — jego zadaniem było gromadzenie oszczędności tzw. „szarego obywatela”. Obrót prowadzony był przez 2 400 urzędów pocztowych, a w końcu 1972 r. wkłady wynosiły 2 350 mln dolarów. 2) „Pocztowy urząd czekowy” pośredniczył natomiast w pocztowym obrocie pomiędzy 660 000 posiadaczami kont. W końcu 1972 r. wkłady tego rodzaju osiągnęły wysokość 1 240 mln dolarów. Zgodnie z uchwaloną ustawą PK-Banken podejmie działalność z dniem 1 VII 1974 r., a rząd podwyższy jego kapitał akcyjny czterokrotnie.

W wyniku reorganizacji i powstania PK-Banken poczta będzie nadal administrować na rachunek banku kontami oszczędności. Jego klienci będą mogli korzystać z obsługi sieci szwedzkiej poczty w ramach i rozmiarach właściwych dla bieżącego obrotu płatniczego. Efektem fuzji będzie zatem powstanie wielkiego banku państwowego rozporządzającego 2 400 urzędami pocztowymi i 140 własnymi kantorami.

Potraktować to można jako kolejne zwycięstwo lewicowych grup szwedzkiej partii socjaldemokratycznej, których nie zadowala wprowadzenie publicznych przedstawicieli do rad nadzorczych prywatnych banków handlowych. Istnienie PK-Banken powinno się oprócz tego przyczynić — według poglądów rzeczoznawców — do wzmocnienia konkurencyjności w bankowości szwedzkiej. Przede wszystkim świadczy to jednak o tym, że rząd szwedzki zdecydowany jest coraz bardziej angażować się w sprawę gospodarcze.

Rozpatrując bankowość w aspekcie konkurencyjności odnotujemy, że zagraniczne banki mogą obecnie otrzymać zgodę na założenie swoich filii w Szwecji. Działalność takich filii podlega jednakże nadal dużym ograniczeniom, taka jest zasadnicza treść ustawy uchwalonej jesienią w 1973 r. przez parlament szwedzki. W myśl zawartych w niej przepisów zagraniczny kapitał finansowy musi ograniczyć się jedynie do pośrednictwa przy kredytach i pożyczkach międzynarodowych. Nadal nie wolno mu prowadzić w Szwecji działalności wkładowej i kredytowej, która jest zastrzeżona wyłącznie dla banków szwedzkich.

Mimo takich ograniczeń szereg zagranicznych banków otwarło w ostatnim czasie lub zamierza otworzyć swoje przedstawicielstwa w Szwecji. Niedawno np. powstało w Sztokholmie biuro First National Bank of Chicago. Banki z krajów, z którymi Szwecja utrzymuje wszechstronne stosunki handlowe, powinny jednakże — według ustawy — otrzymać pewne przywileje przy zakładaniu filii.

Podstawową dziedziną działalności szwedzkich banków handlowych jest od dawna obsługa przemysłu i handlu w zakresie wkładów i kredytów. W wyniku spadku znaczenia wkładów przedsiębiorstw, działają banki handlowe także na rynku oszczędności gospodarstw domowych. Obecnie przypada na nie prawie połowa tego typu wkładów.

Ustawa zakazuje bankom handlowym udzielania kredytów na okres

dłuższy niż 1 rok, nie zabrania ona jednak ich przedłużania. W praktyce prowadzi to do przekształcenia się pewnej ich części w kredyty długoterminowe. W pewnych przypadkach, przewidzianych ustawą, mogą banki handlowe udzielać kredytów długoterminowych. W tej dziedzinie są one z jednej strony kredytobiorcą znacznej liczby pożyczek państwowych, pożyczek na budownictwo mieszkaniowe i inwestycje, z drugiej strony współdziałają przy długoterminowym finansowaniu przedsiębiorstw występując w charakterze pośrednika przy sprzedaży obligacji i akcji. W przypadku sprzedaży lub zakupu papierów wartościowych przez społeczeństwo najczęściej pośredniczą też banki.

Działalność wkładowa obejmuje dużą liczbę różnorodnych kont. Tradycyjne, bezprocentowe konta czekowe, chociaż ważne, odgrywają na tle ogólnej działalności wkładowej mniejszą rolę niż w krajach anglosaskich. W 1968 r. wprowadzono w Szwecji specjalne konto oszczędnościowe, aby móc oferować oszczędzającym korzystniejsze warunki w stosunku do lokat bardziej płynnych. Wkłady na tych kontach można podjąć za wypowiedzeniem, a im dłużej suma oszczędności pozostaje na koncie, tym wyższa będzie stopa procentowa. Ponadto istnieją zwykle konta oszczędnościowe i szereg długoterminowych kont wkładowych, dla których przewidziane są bardzo różne terminy wypowiedzenia i różna wysokość stopy procentowej. Największy poziom osiągnęła ona w grudniu 1972 r. (5,5%) dla wkładów z dwunastomiesięcznym terminem wypowiedzenia.

Kolejną dziedziną działalności banków handlowych jest pośrednictwo w płatnościach, przy czym szczególne znaczenie mają tu płatności za pomocą czeków. W 1960 r. wprowadzono system żyra bankowego, aby ułatwić stosowanie kont szczególnie czekowych, w obrocie płatniczym. W myśl tego systemu każdy posiadacz konta w jednym banku może przekazać pieniądze na inne konta w dowolnych bankach. Płatności pomiędzy posiadającymi i nie posiadającymi kont, mogą być przeprowadzane również przez system żyra. Obok tego sposobu banki handlowe przewidują także inne sposoby płatności, np. poprzez przekaz bankowy.

W ostatnich latach, dzięki rozbudowie systemu filii, biur przedstawicielskich zakupu udziałów, większe banki handlowe w coraz większej mierze uczestniczyły w obrotach kredytowych na rynkach zagranicznych. Największe znaczenie ma tu działalność Skandinaviska Enskilda Banken i Svenska Handelsbanken. Szacuje się, że np. udział Skandinaviska Enskilda Banken przekracza 50% ogólnych obrotów banków szwedzkich za granicą. Posiada on szereg filii, między innymi w Genewie, Amsterdamie, Paryżu, Madrycie, Tokio, Nowym Jorku i Sao Paulo. Ponadto SE-Banken posiada udziały w szeregu zagranicznych instytucjach finansowych. Jego filie zagraniczne prowadzą szeroko zakrojoną działalność doradczą i pośredniczącą przy nawiązywaniu stosunków handlowych przez przedsiębiorstwa zagraniczne ze szwedzkimi importerami i eksporterami.

III. INNE INSTYTUCJE BANKOWE I FINANSOWE

Obok banku centralnego i banków handlowych istnieje w Szwecji szereg innych instytucji, które prowadzą działalność wkładową lub kredytową. Ponieważ nie jest to grupa jednorodna, możemy w niej wyróżnić:

a) Instytucje gromadzące wkłady ludności. W Szwecji do najważniejszych należą kasy oszczędnościowe i rolnicze spółdzielnie kredytowe. Przypadło na nie odpowiednio 34% i 14% ogólnych wkładów bankowych (grudzień 1972 r.).

b) Instytucje rynku kapitałowego. Zaliczamy do nich: bank inwestycyjny, banki hipoteczne dla budownictwa mieszkaniowego i żeglugi, jak również kilka specjalnych instytucji kredytowych udzielających kredytów eksportowych i długoterminowych kredytów dla przemysłu przetwórczego i rolników. Wszystkie wymienione instytucje funkcjonują jako tzw. „pośrednicy finansowi”. Oznacza to, że nie uprawiają one żadnej działalności depozytowej, ale dostarczają kapitału przez pożyczki na rynku kapitałowym.

Dużą rolę na długoterminowym rynku kredytowym odgrywają ustawowe fundusze emerytalne i towarzystwa ubezpieczeniowe, a więc instytucje niebankowe.

a) Instytucje gromadzące wkłady ludności

1) Kasy oszczędnościowe. Tradycyjnym zadaniem kas oszczędnościowych jest popieranie oszczędności szerokich rzesz ludności. Ustawa o kasach oszczędnościowych nakłada na założycieli kasy obowiązek zapewnienia wkładów pierwotnych. Można je jednak wycofać, gdy utworzone zostaną dostateczne rezerwy. Kapitał własny kas oszczędnościowych składa się dlatego głównie z wygospodarowanych rezerw. Nie istnieje natomiast żaden kapitał akcyjny. W Szwecji działają obecnie 233 kasy oszczędnościowe posiadające 1 800 lokalnych oddziałów. Szwedzkie Zjednoczenie Kas Oszczędnościowych opracowało plan fuzji, aby zmniejszyć ich liczbę do siedemdziesięciu. Przechodząc do charakterystyki działalności kas zauważmy najpierw, że ich wkłady mają głównie charakter długoterminowy, chociaż istnieją także konta czekowe. Działalność kredytowa zaspokaja przede wszystkim potrzeby długoterminowe. Kredytobiorcami są głównie budownictwo mieszkaniowe, rolnictwo, gminy i drobny przemysł. Od momentu wprowadzenia w 1969 r. nowego ustawodawstwa bankowego, kasy oszczędnościowe prowadzą działalność zbliżoną do banków handlowych. Współpracują one między sobą i mają też wspólny bank handlowy Sparbankernas Bank.

2) Rolnicze spółdzielnie kredytowe. Rolnicze spółdzielnie kredytowe, których jest prawie 450, są podstawą spółdzielczej organizacji kredytowej. Ich działalność obejmuje głównie rolnictwo, przy czym lokalne spółdzielnie zrzeszone są w dwunastu spółdzielniach regional-

nych. Każda z nich obsługuje określony region kraju. Instytucjami naczelnymi tej organizacji są Centralny Zarząd Rolniczych Spółdzielni Kredytowych i bank handlowy pełniący funkcję centrali w obsłudze spółdzielni kredytowych. Wkłady rolniczych spółdzielni kredytowych nie należą do niskich. Wynosiły one 1 240 mln dolarów, a kredyty 1 120 mln dolarów (grudzień 1972), co świadczy o stosunkowej obfitości kapitału dla rolnictwa.

b) Instytucje rynku kapitałowego

1) Bank Inwestycyjny. W 1967 r. założono państwowe towarzystwo kredytowe Sveriges Investeringsbank AB. Choć zasadniczym jego zadaniem jest finansowanie stosunkowo dużych, związanych z ryzykiem projektów, szczególnie takich, które mają znaczenie dla przemian strukturalnych, racjonalizacji i dalszego rozwoju przemysłu szwedzkiego, od 1971 r. udziela bank również kredytów eksportowych. Kapitał akcyjny wynoszący 200 mln dolarów należy całkowicie do państwa. Ma on zdolność kredytową przekraczającą pięciokrotnie sumę kapitału zakładowego. Wolno mu nabywać akcje innych przedsiębiorstw. Do 31 XII 1972 r. udzielił on kredytów w wysokości 600 mln dolarów, z czego spłacono 290 mln. Bank inwestycyjny opierał się głównie na kapitale własnym, dopiero od 1972 r. zaczął zaciągać pożyczki; przede wszystkim jednak na rynku międzynarodowym. Jego działalność nie wywierała jednak — jak dotąd — większego wpływu na gospodarkę szwedzką. Główną przyczyną jest prawdopodobnie niechęć do zaciągania kredytów państwowych, gdyż poważna liczba przedsiębiorstw związana jest z dużymi bankami prywatnymi. Ponadto nie chcą one informować banku państwowego o swojej sytuacji finansowej.

2) Specjalne instytucje kredytowe. W Szwecji istnieje stosunkowo dużo banków hipotecznych i towarzystw kredytowych. Wiele z nich założono dopiero w latach sześćdziesiątych. Ich główna funkcja polega na dostarczaniu kredytów długoterminowych określonym gałęziom gospodarki. Tradycyjne instytucje kredytowe nie udzielają bowiem tego rodzaju kredytów. Podobnie jak Bank Inwestycyjny instytucje te finansują udzielane przez siebie pożyczki drogą emisji obligacji lub przez zaciąganie pożyczek u np. Ustawowego Funduszu Emerytalnego.

Najstarszym bankiem hipotecznym jest Allmänna Hypoteksbank założony jeszcze w 1861 r. Udziela on pożyczek rolnikom. Konungariket Sveriges Stadhypotekskassa jest z kolei najważniejszym bankiem hipotecznym dla budownictwa mieszkaniowego. Inna instytucja o nazwie Svenska Skeppshypotekskassan miała pierwotnie zadanie udzielania pożyczek zabezpieczonych hipoteką, dla budowy mniejszych statków. W 1965 r. została ona zreorganizowana. Obecnie finansuje również budowę większych statków. Zapisy hipoteczne powinny znajdować się na pierwszym

miejscu. Dalszą instytucją hipoteczną jest Skeppsfartens Sekundärlanekassa, którą założono w 1965 r. Jej zadaniem jest udzielanie pożyczek zabezpieczonych hipoteką dla finansowania budowy statków.

Przechodząc do towarzystw kredytowych odnotujemy najpierw, że na ogólną liczbę szesnastu osiem udziela kredytów budownictwu mieszkaniowemu, dwa władzom komunalnym, a sześć gospodarce. Zatrzymamy się teraz na chwilę nad charakterystyką towarzystw o ciekawszym statusie.

AB Industrikredit i AB Företagskredit należą do państwa i banków handlowych, które mają udziały po połowie. Prowadzą one długoterminową działalność kredytową, w szczególności dla potrzeb dużych i średnich zakładów przemysłowych. Od 1 I 1973 r. istnieje nowe towarzystwo kredytowe: Företagskapital AB, które ma zaspokajać potrzeby małych i średnich zakładów. Również i tutaj państwo i banki handlowe posiadają po 50% udziałów. W 1973 r. utworzono Statens Utvecklingsfond tj. państwowy fundusz rozwoju, który działalność podjął stosunkowo niedawno. Ma on charakter pośredni pomiędzy towarzystwem kredytowym a instytucją subwencji państwowych. Fundusz ten powinien pomagać przedsiębiorstwom w procesie wdrażania nowych produktów, w szczególności w końcowej jego fazie, w której zapotrzebowanie na kapitał jest największe. Udziela on pożyczek z warunkowym jedynie obowiązkiem spłaty. Spłata następuje bowiem w przypadku sukcesu popieranych projektów. Jej wysokość zależy od osiągniętego obrotu lub zysku i rozciąga się na okres od pięciu do dziesięciu lat. W przypadku braku powodzenia subwencjonowanych projektów pożyczka może zostać częściowo lub całkowicie umorzona. Pożyczkobiorcami mogą być przede wszystkim małe i średnie zakłady przemysłowe, przy czym ponoszą one pewną część nakładów. Fundusz ten w pierwszym roku działalności dysponuje sumą ponad 6 mln dolarów. Dalszy jego rozwój i finansowanie będzie kontrolowane przez rząd i parlament.

AB Exportkredit założony został w 1962 r. przez banki handlowe i państwo, a celem było stworzenie instytucji wspomagającej finansowo eksport szwedzki. Stała się ona niezbędna z powodu znacznego wydłużenia okresu czasu, na jaki udziela się obecnie kredytów w handlu światowym.

Na zakończenie zatrzymamy się jeszcze na chwilę nad rolą i statusem instytucji niebankowych szczególnego rodzaju, mianowicie nad spółkami ubezpieczeniowymi i funduszami emerytalnymi.

3) Spółki ubezpieczeniowe. Ponieważ oszczędności spółek ubezpieczeniowych są stosunkowo duże, dlatego odgrywają poważną rolę w podaży oferowanej na rynku kapitałowym. Stopień koncentracji w dziedzinie ubezpieczeń jest także bardzo wysoki. Chociaż w Szwecji istnieje 950 spółek ubezpieczeniowych, do trzech z nich należy lwia część rynku³. Wszystkie spółki ubezpieczeniowe dysponowały kapitałem w wyso-

³ Por. G. Zenk, *Konzentrationspolitik in Schweden*, Tübingen 1971, s. 136 - 138.

Tabela 2

Najważniejsze specjalne instytucje kredytowe i wysokość udzielonych przez nie pożyczek.
Stan na koniec 1972 r.

Wyszczególnienie	Mln dolarów
Budownictwo mieszkaniowe	
Konungariket Sveriges Stadhypotekskassa	6 875
Svensk Fastinghetskredit	1 485
Svenska Intecknings Garanti AB	1 360
Göteborgs Intecknings Garanti AB	525
Sparbankernas Intecknings AB	1 871
Roľnictwo	
Sveriges Allmänna Hypoteksbank	615
Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB	145
Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB	25
Przemysł	
AB Industrikredit	480
AB Företagskredit	70
Żegluga	
Svenska Skeppshypotekskassan	125
Skeppsfartens Sekundärlånekassa	25
Eksport	
AB Svensk Exportkredit	270
Gminy	
Kommunlåneinstitutet AB	170
Kommunkredit AB	245

Źródło: *Skandinaviska Enskilda Banken: Tatsachen über Schweden 1973 - 74, Stockholm 1973 s. 85.*

kości 7800 mln dolarów (31 XII 1972 r.), w których lokaty podlegają jednak pewnym ograniczeniom ustawowym. Przepisy przewidują bowiem, że fundusz ubezpieczeniowy, czyli wartość zobowiązań pochodząca ze składek ubezpieczeniowych, musi być lokowana w najkorzystniejszych obligacjach, wkładach bankowych albo w pierwszych zapisach hipotecznych na nieruchomościach. Jedną dziesiątą funduszu ubezpieczeniowego wolno lokować gdzie indziej z wyjątkiem akcji. Z drugiej strony nie istnieją żadne ograniczenia odnośnie do lokat kapitału akcyjnego i rezerw.

4. Powszechny Fundusz Emerytalny (ATP-Fond). W 1960 r. wprowadzono w Szwecji powszechny system ubezpieczeń dodatkowych. Pracodawcy zostali zobowiązani do wpłacania składek emerytalnych dla zatrudnionych u nich pracowników według określonej stopy od wypłacanych zarobków. Składka emerytalna wynosząca początkowo 3% została stopniowo podwyższona do 10,5%. Sumy wpłacane są większe od funduszy wypłacanych w postaci emerytur i dlatego też powstają duże fundusze rezerwowe. W końcu 1972 r. środki te wynosiły 11 670 mln dolarów, z czego 75% ulokowano w obligacjach. Lokaty funduszu przy-

padają na państwo, władze komunalne, przemysł i budownictwo mieszkaniowe. Wynosiły one odpowiednio: 11%, 10%, 32% i 47% ogólnego ich wolumenu⁴.

Fundusz wywiera duży wpływ na rynek kapitałowy nie tylko ze względu na jego duże rozmiary, ale również dlatego, że przedsiębiorstwa mogą podjąć jako pożyczki w bankach handlowych połowę kwot wpłaconych na fundusz emerytalny w poprzednim roku. Banki handlowe uprawniono do automatycznego refinansowania tych pożyczek w funduszu emerytalnym.

*

Institucje bankowe w Szwecji nie różnią się zasadniczo od znajdujących się w innych krajach kapitalistycznych. Ponieważ jednak Szwecja jest krajem o najwyższym dochodzie narodowym w Europie (w 1972 r. — 5090 dolarów na głowę), stąd też można ją traktować jako swego rodzaju *case study* w zakresie przemian strukturalnych i działalności banków.

W szczególności trzeba podkreślić występowanie następujących tendencji:

1) Silne procesy koncentracji w sektorze bankowym. Jest to szczególnie charakterystyczne w przypadku banków handlowych, odgrywających kluczową rolę w gospodarce kapitalistycznej. Podobne procesy można zaobserwować wśród innych instytucji bankowych.

2) Silny wzrost zaangażowania państwa, w szczególności w sektorze banków handlowych. Wkrótce największym bankiem handlowym w Szwecji stanie się bank państwowy. Jego rolę będzie ograniczał w pewnej mierze fakt istnienia ukształtowanych silnych powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami przemysłowymi i prywatnymi bankami handlowymi.

3) Wzrost roli specjalnych instytucji kredytowych. Są one własnością głównie banków handlowych oraz państwa. Udzielają kredytów długoterminowych określonym gałęziom gospodarki.

4) Zacieranie się różnic pomiędzy typem działalności poszczególnych instytucji bankowych. Banki handlowe, kasy oszczędnościowe oraz spółdzielnie kredytowe prowadzą obecnie bardzo zbliżoną działalność.

5) Internacjonalizacja działalności banków handlowych. Największe banki szwedzkie działają obecnie — poprzez system filii i przedstawicielstw — w wielu krajach kapitalistycznych. W Szwecji natomiast prowadzą działalność banki zagraniczne.

6) Duże znaczenie na długoterminowym rynku kredytowym mają instytucje niebankowe, jak spółki ubezpieczeniowe i fundusz emerytalny.

⁴ *Skandinaviska Enskilda Banken, Tatsachen über Schweden 1973 - 74*, Stockholm 1973, s. 82.

RECENT PROBLEMS OF THE STRUCTURE AND ACTIVITY
OF SWEDISH BANKS

S u m m a r y

Sweden is the richest European country. Its developed economy has been influenced to a great extent by the banks what may be subject of a case study.

In Sweden, similarly to many other countries there exists a central bank whose activity essentially differs in comparison to the banks of that sort in other countries. It has been a state bank at the beginning of its existence.

The commercial banks in Sweden characterize themselves by an advanced concentration. Among 14 commercial banks only four have the national importance. The main characteristic of those banks is the share of the state. In the near future the greatest Swedish commercial bank will become the state-owned bank. The further characteristics of the banks are the highly specialized long-term credit institutions as well as the insurance companies which are very active in the capital market.